

LES MISSIONS DELS FRARES I LA XINA DE MENDOZA EL QUE ELS XINESOS DIGUEREN A RADA

Els castellans van arribar a les Filipines l'any 1565 i uns quants centenars van quedar-se a les illes, tot i que mai no van excedir els mil durant el segle XVI, i només uns quants centenars vivien a Manila. Però des del moment en què s'hi van establir l'any 1571, la ciutat va esdevenir un dels majors nexos de la història mundial, el qual controlarà el comerç entre Amèrica i la Xina, i amb aquest el flux de xinesos creixerà exponencialment. L'any 1599, ja n'hi havia vint-i-cinc mil a Manila.

Però, qui eren aquests immigrants xinesos?, els productors i intermediaris que garantien el tràfic entre Àsia, Amèrica i Europa?, el primer comerç global de la història?

Anomenats pels espanyols com a "sangley", volent dir que o venien amb freqüència o que venien a comerciar, vivien en una zona especial anomenada el Parián, un nom mexicà que volia dir *mercat*. Al final de la dècada de 1570, ja eren més nombrosos que els espanyols, en la proporció de vint a un, i portaven amb ells tot tipus de mercaderies. Al principi, la majoria arribava amb els monsons, venia els seus productes i marxava. Però a mitjans de la dècada de 1570, la demanda dels colons de Manila va reemplaçar la demanda dels colons a Mèxic i al Perú. El Parián ben aviat es va omplir de tot tipus de botigues que venien de tot, des d'espècies exòtiques fins al pa de cada dia. Hi havia tot tipus d'artesans: paletes, ferrers, fusters, constructors de barques, pintors, escultors i sastres. Es podia trobar de tot al Parián: restaurants que atreïen als espanyols, doctors que atenien els malalts, i teatres que oferien representacions coloristes de les òperes xineses, per a consternació dels capellans castellans. Fins i tot hi havia impressors, i la gamma de llibres xinesos disponible a Manila va permetre a Juan Cobo traduir una antologia de dites clàssiques xineses a l'espanyol, i traduir al xinès una adaptació d'un llibre del molt influent escriptor fray Luis de Granada. I ja hi havia a Manila un impressor xinès capaç de fer una edició bilingüe usant tant els sistemes d'impressió xinesos com europeus.

Hi havia una connexió ben estreta entre els sangley i l'elit ben educada de Fujian, una província del sud-est que a l'època dels Ming destacava per tenir un dels majors nombres de jinshi –és a dir, els erudits del més alt nivell– de tot l'imperi. A la Xina Ming, especialment al sud, la classe erudita estava plenament disposada a invertir el seu superàvit de capital en activitats mercantils. Si hi havia uns quants germans en una família d'alta classe social, almenys un serviria a un càrrec, els altres es dedicarien al comerç i la resta dirigiria les terres agrícoles familiars. A mitjan segle XVI, el poder a Fujian no només provenia dels exàmens que obrien l'accés als càrrecs oficials, sinó també de l'extremament lucratiu comerç marítim. De tant en tant, els Ming tancaven la frontera oceànica, amb el resultat que els beneficis procedents del comerç marítim eren majors per als mercaders xinesos decidits a arriscar-se a violar el bloqueig. Amb l'auge dels atacs dels anomenats pirates japonesos, la complicitat entre contrabandistes i les grans famílies de Fujian és ben coneguda.

Molts dels sangley de Manila descendien de les famílies de l'elit de Fujian i tenien un rerefons cultural i econòmic molt més impressionant que el dels nouvinguts espanyols. Fins i tot abans del trasllat espanyol a Manila, quan encara s'assentaven a les illes del sud de les Filipines, un dels caps xinesos va romandre sis mesos a la casa agustina a Cebu. I a petició de Martín de Rada –que era un frare agustí molt culte– aquest cap xinès, anomenat Canco, va fer una descripció de la Xina que és, sobradament, la més acurada que va arribar a Espanya abans de l'expedició de Rada a la Xina, l'any 1575.

Conté la informació essencial sobre la Xina, escrita amb paraules ben clares: la Xina és el país més gran del món i que es triga cinc mesos a creuar-la des de la costa fins a la frontera del nord, on una impressionant muralla de mil llegües la separava de Tartària. Canco també va explicar a Rada la divisió jeràrquica provincial de la Xina, i el respecte temorós que la gent ordinària mostrava als governadors, als quals mai no parlaven sense agenollar-se i amb els ulls fixos a terra. També explica que cap governador, civil o militar, podia servir al seu lloc de naixement i que cap càrrec durava més de tres anys. I després d'escoltar a Canco dir que els xinesos no portaven armes, i ni tan sols en tenien a casa seva, Rada va concloure que quan es tracta de fer la guerra, els xinesos eren els més menyspreables de la Terra.

Després d'escoltar a Canco, Rada va enviar una carta resumint què li havia explicat. Aquest era el primer text que presentava una informació sistemàtica sobre la Xina, en fort contrast amb els comentaris ocasionals continguts a les cartes dels governadors de les Filipines o dels virreis mexicans. I per això el van tenir en compte els cosmògrafs espanyols del Consell de les Índies que hi tenien accés. La

informació de Canco recopilada per Rada constitueix el pes de les pàgines sobre la Xina que Velasco, un humanista ben conegut que tot just havia sigut nomenat com a cronista i cosmògraf del Consell de les Índies, va escriure a la seva *Geografía* l'any 1574.